

POLITICA DE MEDIU: PRINCIPII GENERALE ȘI CADRUL DE BAZĂ

Politica de mediu europeană se bazează pe principiile precauției, prevenirii, corectării poluării la sursă și „poluatorul plătește”. Programele multianuale de acțiune pentru mediu stabilesc cadrul pentru viitoarele acțiuni în toate domeniile politicii de mediu. Acestea sunt integrate în strategiile orizontale și sunt luate în considerare în cadrul negocierilor internaționale în materie de mediu. Nu în ultimul rând, punerea în aplicare este fundamentală.

TEMEI JURIDIC

Articolul 11 și articolele 191-193 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE). UE are competența de a acționa în toate domeniile politicii de mediu, precum poluarea aerului și a apei, gestionarea deșeurilor și schimbările climatice. Sfera de aplicare a competenței sale este limitată de principiul subsidiarității și de cerința unanimității în Consiliu în ceea ce privește aspecte precum cele de natură fiscală, amenajarea teritoriului, utilizarea terenurilor, gestionarea cantitativă a resurselor de apă, alegerea surselor de energie și structura aprovizionării cu energie.

ORIGINI ȘI EVOLUȚIE

Politica de mediu europeană a fost adoptată în cadrul Consiliului European de la Paris din 1972, unde (în urma primei conferințe ONU privind mediul) șefii de stat sau de guvern europeni au declarat că este nevoie de o politică comunitară de mediu de însoțire a expansiunii economice și au solicitat un program de acțiune. Actul Unic European din 1987 a introdus un nou titlu „Mediul”, care furniza primul temei juridic pentru o politică de mediu comună care are drept obiective conservarea calității mediului, protejarea sănătății umane și asigurarea unei utilizări raționale a resurselor naturale. Revizuirile ulterioare ale tratatului au consolidat angajamentul Uniunii față de protecția mediului și rolul Parlamentului European în dezvoltarea acesteia. Prin intermediul Tratatului de la Maastricht (1993), mediul a devenit un domeniu oficial de politică a UE, s-a introdus procedura de codecizie, iar votul cu majoritate calificată în Consiliu a devenit regulă generală. Tratatul de la Amsterdam (1999) a stabilit obligația de integrare a protecției mediului în cadrul tuturor politicilor sectoriale ale UE, în vederea promovării dezvoltării durabile. Prin intermediul Tratatului de la Lisabona (2009), „combaterea schimbărilor climatice” și dezvoltarea durabilă în relațiile cu țările terțe au devenit obiective specifice. Personalitatea juridică i-a permis astfel UE să încheie acorduri internaționale.

PRINCIPII GENERALE

Politica de mediu europeană se bazează pe principiile precauției, prevenirii, corectării poluării la sursă și „poluatorul plătește”. Principiul precauției este un instrument de gestionare a riscurilor care poate fi invocat în cazul în care există o incertitudine științifică cu privire la un posibil risc la adresa sănătății umane sau a mediului, provenit dintr-o anumită acțiune sau politică. De exemplu, în cazul în care apar incertitudini cu privire la posibilele efecte periculoase ale unui produs și în cazul în care ele persistă în urma unei evaluări științifice obiective, pot fi furnizate instrucțiuni de interdicere a distribuției produsului sau de eliminare a sa de pe piață. Astfel de măsuri trebuie să fie nediscriminatorii și proporționale și trebuie revizuite imediat ce există informații științifice suplimentare.

Principiul „poluatorul plătește” este pus în aplicare prin intermediul [Directivei privind răspunderea pentru mediul înconjurător](#), care vizează prevenirea sau remedierea daunelor aduse mediului (și anume, speciilor sau habitatelor naturale protejate, apei și solului). Operatorii care desfășoară anumite activități profesionale, precum transportul de substanțe periculoase sau activități care presupun evacuări în apă, trebuie să ia măsuri preventive în cazul unei amenințări iminente la adresa mediului. Dacă s-au produs deja pagube, operatorii sunt obligați să adopte măsurile adecvate pentru remedierea acestora și să suporte cheltuielile aferente. Domeniul de aplicare al Directivei a fost extins de trei ori pentru a include gestionarea deșeurilor extractive, funcționarea siturilor geologice de stocare și, respectiv, siguranța activităților petroliere și gaziere offshore.

În plus, de când a apărut pentru prima dată în urma unei inițiative a Consiliului European de la Cardiff din 1998, integrarea preocupărilor legate de mediu în cadrul altor domenii de politică ale UE a devenit un concept important la nivelul politicilor europene. În ultimii ani, integrarea politicii de mediu a înregistrat progrese semnificative, de exemplu, în domeniul politicii energetice, astfel cum s-au reflectat în dezvoltarea în paralel a pachetului energie/climă al UE sau în Foaia de parcurs pentru trecerea la o economie competitivă cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050.

CADRUL DE BAZĂ

A. Programele de acțiune pentru mediu

Din 1973, Comisia a inițiat programe de acțiune pentru mediu (PAM) multianuale, care stabilesc viitoarele propuneri legislative și viitoarele obiective pentru politica de mediu a UE. În 2013, Consiliul și Parlamentul au adoptat cel de-al șaptelea PAM pentru perioada până în 2020, cu titlul „O viață bună, în limitele planetei noastre.” Bazându-se pe o serie de inițiative strategice, programul stabilește nouă obiective prioritare, printre care se numără: protejarea naturii, o reziliență ecologică sporită, o creștere durabilă, eficiență din punctul de vedere al resurselor și cu emisii reduse de dioxid de carbon și combaterea amenințărilor la adresa sănătății legate de mediu. Programul subliniază, de asemenea, nevoia unei mai bune aplicări a legislației UE în domeniul mediului, a cunoștințelor științifice de vârf, a investițiilor și a integrării aspectelor legate de mediu în cadrul altor politici.

B. Strategii orizontale

În 2001, UE a introdus Strategia sa de dezvoltare durabilă (SDD), venind astfel în completarea Strategiei de la Lisabona adoptate anterior pentru promovarea creșterii și a locurilor de muncă cu o dimensiune de mediu. Reînnoită în 2006 pentru a combina dimensiunea internă a dezvoltării durabile cu cea internațională, [SDD revizuită a UE](#) încearcă să îmbunătățească în mod constant calitatea vieții prin promovarea prosperității, a protecției mediului și a coeziunii sociale. În conformitate cu aceste obiective, [Strategia Europa 2020](#) pentru creșterea economică vizează „o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii”. Sub egida acestei strategii, [inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor”](#) pregătește terenul pentru o creștere durabilă și sprijină trecerea la o economie eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor și cu emisii scăzute de carbon. În plus, în 2011, UE s-a angajat ca, până în 2020, să combată declinul biodiversității și degradarea serviciilor ecosistemice ([Strategia UE în domeniul biodiversității](#)).

C. Cooperarea internațională în domeniul mediului

UE are un rol fundamental în cadrul negocierilor internaționale în domeniul mediului. UE este parte la numeroase acorduri globale, regionale sau subregionale în domeniul mediului care vizează o gamă largă de chestiuni, printre care protecția naturii și biodiversitatea, schimbările climatice și poluarea transfrontalieră a aerului sau a apei. La cea de a zecea Conferință a părților la Convenția privind diversitatea biologică, organizată la Nagoya (Japonia) în 2010, UE a adus o contribuție majoră la stabilirea unui acord privind o strategie globală pentru stoparea pierderii biodiversității până în 2020. De asemenea, Uniunea a contribuit la elaborarea mai multor acorduri internaționale majore adoptate în 2015 la nivelul ONU, cum ar fi Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă [care include cele 17 obiective globale de dezvoltare durabilă (ODD) și cele 169 de ținte aferente acestora], Acordul de la Paris privind schimbările climatice și Cadrul de la Sendai pentru reducerea riscurilor de dezastre. Totodată, în același an, Uniunea a devenit parte la Convenția privind comerțul internațional cu specii ale faunei și florei sălbatice pe cale de dispariție (CITES).

D. Evaluarea impactului asupra mediului și participarea publicului

Anumite proiecte (private sau publice) care ar putea avea efecte semnificative asupra mediului, de exemplu, construirea unei autostrăzi sau a unui aeroport, fac obiectul unei evaluări a impactului asupra mediului ([EIM](#)). De asemenea, o serie de planuri și programe publice (de exemplu, privind destinația terenurilor, transportul, energia, deșeurile sau agricultura) fac obiectul unui proces similar care poartă denumirea de evaluare strategică de mediu ([SEA](#)). În cazul acesteia, aspectele ecologice sunt deja integrate în etapa de planificare, iar posibilele consecințe se iau în considerare înainte de aprobarea sau autorizarea unui proiect, în vederea asigurării unui nivel sporit de protecție a mediului. În ambele situații, consultarea publicului reprezintă un aspect fundamental. Acest lucru se datorează **Convenției de la Aarhus**, un acord multilateral de mediu sub auspiciile Comisiei Economice pentru Europa a Organizației Națiunilor Unite (UNECE), care a intrat în vigoare în 2001 și la care UE și toate statele sale membre sunt părți. Convenția garantează publicului trei drepturi: **dreptul cetățenilor de a participa** la luarea Deciziilor în probleme de mediu, **dreptul de**

acces la informațiile referitoare la mediu deținute de autoritățile publice (de exemplu, privind starea mediului sau starea sănătății oamenilor în cazul în care aceasta este afectată de starea mediului) și **dreptul de acces la justiție** în cazul încălcării celorlalte două drepturi.

E. Punerea în aplicare, respectarea și monitorizarea

Legislația UE în domeniul mediului a fost elaborată începând cu anii 1970. În prezent, există câteva sute de directive, regulamente și decizii în vigoare în acest domeniu. Totuși, eficacitatea politicii europene de mediu este determinată, în mare parte, de punerea în aplicare a acestora la nivel național, regional și local, iar punerea în aplicare și executarea defectuoasă rămân o problemă majoră. Monitorizarea - atât a stării mediului, cât și a nivelului de aplicare a legislației UE în domeniul mediului - este fundamentală.

Pentru a contracara diferențele mari dintre statele membre în ceea ce privește punerea în aplicare, Parlamentul European și Consiliul au adoptat în 2001 [criterii minime \(neobligatorii\) pentru inspecțiile de mediu](#). În vederea îmbunătățirii aplicării legislației UE în domeniul mediului, statele membre trebuie să prevadă [sanțiuni penale](#) eficace, proporționale și cu efect de descurajare pentru cele mai grave infracțiuni în domeniul mediului. Printre acestea se numără, de exemplu: evacuarea sau eliberarea ilegală de substanțe în apă, aer sau sol, comerțul ilegal cu specii ale faunei și florei sălbatice, comerțul ilegal cu substanțe care afectează stratul de ozon și transportul ilicit sau deversarea ilicită de deșeuri. Rețeaua Uniunii Europene pentru punerea în aplicare și respectarea legislației din domeniul mediului (IMPEL) este o rețea internațională a autorităților din domeniul mediului din statele membre ale UE, statele în curs de aderare și statele candidate, precum și din Norvegia, creată pentru stimularea punerii în aplicare prin furnizarea unei platforme care facilitează schimbul de idei și de bune practici între factorii de decizie, inspectorii din domeniul mediului și executorii judecătorești.

În mai 2016, Comisia a lansat [Evaluarea punerii în aplicare a politicilor de mediu](#), un nou instrument care are rolul de a contribui la punerea în aplicare pe deplin a legislației UE în domeniul mediului, care este strâns legat de verificarea adecvării (Programul privind o reglementare adecvată și funcțională - REFIT) obligațiilor de monitorizare și raportare în domeniul politicii de mediu, în vederea simplificării sale și a reducerii costurilor.

În 1990, a fost înființată Agenția Europeană de Mediu ([AEM](#)), cu sediul în Copenhaga, pentru sprijinirea dezvoltării, punerii în aplicare și evaluării politicii de mediu și pentru informarea publicului larg cu privire la această chestiune. Această agenție a UE (deschisă statelor care nu sunt membre ale UE) este responsabilă pentru furnizarea de informații fiabile și independente cu privire la starea și la perspectivele mediului. Prin urmare, aceasta colectează, gestionează și analizează date și coordonează Rețeaua europeană de informare și observare pentru mediu ([Eionet](#)). Pentru a sprijini factorii de decizie în luarea unor decizii informate și în elaborarea legislației și politicilor de mediu, UE desfășoară, de asemenea, Programul european de monitorizare a Pământului ([Copernicus](#)), care abordează, printre altele, probleme legate de sol, mediul marin, atmosferă și schimbările climatice. În ceea ce privește poluanții eliberați în aer, apă sau sol, precum și transferurile de deșeuri în afara amplasamentului și de poluanți în apele uzate, Registrul European al Poluanților Emiși și Transferați ([E-PRTR](#)) furnizează

date fundamentale referitoare la mediu de la peste 30 000 de instalații industriale din UE, precum și din Islanda, Liechtenstein, Norvegia, Serbia și Elveția. Registrul este disponibil gratuit publicului, pe internet.

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

Parlamentul European are un rol major în formularea legislației UE în domeniul mediului. În cadrul celui de al optulea mandat al său, Parlamentul se ocupă de acte legislative care decurg din planul de acțiune referitor la economia circulară (privind deșeurile, bateriile, vehiculele scoase din uz, depozitarea deșeurilor etc.), chestiuni legate de schimbările climatice (ratificarea Acordului de la Paris, partajarea eforturilor, contabilizarea exploatarea terenurilor, a schimbării destinației terenurilor și a silviculturii în cadrul angajamentelor Uniunii în materie de schimbări climatice, reforma ETS etc.) și altele.

Parlamentul a recunoscut în mod repetat că este nevoie ca o mai bună punere în aplicare să devină o prioritate-cheie. Într-o rezoluție privind „optimizarea avantajelor obținute de pe urma măsurilor UE în domeniul mediului: creșterea încrederii prin ameliorarea cunoștințelor și a capacității de reacție”, Parlamentul a criticat nivelul nesatisfăcător al punerii în aplicare a legislației în domeniul mediului în statele membre și a prezentat o serie de recomandări în vederea unei puneri în aplicare mai eficiente, precum diseminarea celor mai bune practici între statele membre și între autoritățile regionale și locale. În prezentarea poziției sale privind actualul program de acțiune în domeniul mediului, Parlamentul a subliniat nevoia unei aplicări mai riguroase a legislației UE în domeniul mediului. De asemenea, Parlamentul a solicitat îmbunătățirea siguranței investițiilor care sprijină politica de mediu și eforturile de combatere a schimbărilor climatice, precum și luarea în considerare într-o mai mare măsură a preocupărilor legate de mediu în cadrul altor politici.

Tina Ohliger
05/2019

